

Žodis maloniajam skaitytojui

2011 metų rugsėjo 29–30 dienomis vyko M. Alseikaitės-Gimbutienės 90-osioms gimimo metinėms paminėti skirta konferencija „Iš baltų etninės istorijos“. Ją organizavo LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius drauge su Lietuvos edukologijos universitetu. Taip redakcinė kolegija mėgina įgyvendinti užsibrėžtą tikslą – leisti teminius *Lituanisticos* numerius. Šiame leidime spausdiname tik dalį konferencijos pranešimų, kita pasirodys artimiausiuose žurnalo tomuose, tačiau, pradėdami teminių leidinių seriją, trumpai aptarsime šios konferencijos turinį.

Archeologų, kalbininkų ir mitologų pranešimai buvo skirti aktualiems mūsų etninės istorijos klausimams. Kalbėta apie vakarines baltų ribas pasitelkiant kalbos duomenis (prof. G. Blažienė), Zietelos lietuvių šnektą ir jos arealą (prof. D. Mikulėnienė), baltų matricentristinės teorijos atitikimą rašytinių šaltinių duomenis (dr. R. Kregždys), lietuvių ir prūsų dievų atvaizdus (prof. R. Balsys), senosios baltų religijos likimą (prof. L. Klimka).

Archeologų pranešimuose buvo pabrėžti teoriniai etninės istorijos aspektai. Šia prasme itin reikšmingas jau gerą dešimtmetį prof. A. Girininko tyrinėjamas indoeuropiečių ir baltų kilmės modelis, sistemos išraišką įgavęs naujausioje monografijoje *Baltų kultūros ištakos II* ir jo pranešime „Šiaurinių indoeuropiečių – probaltų – kiltis“. Latvio dr. J. Ciglio paliesta tema „Rytų baltai tarp finų ir slavų“ sulaukė įvairiausių konferencijos dalyvių vertinimų ir papildymų. Nauja jėga prabilta apie VI–VII amžių baltų geopolitiką ir tos geopolitikos materialiuosius liudininkus, apie buvusios geopolitikos kryptis Europos įvykių kontekste (doc. dr. A. Bliujienė). Jūrinės geopolitikos kryptis ir jos liudininkus atskleidė prof. habil. dr. V. Žulkus. Genčių teritorijos klausimus nagrinėjusi prof. dr. I. Vaškevičiūtė apžvelgė žiemgalių žemės ribų kaitą ir pateikė naujausių šių ribų versiją. Nuodugniau aptartas vadinamosios Rytų pilkapių kultūros klausimas ir iškeltas itin svarbus teiginys, kad kultūros terminas šiuo atveju nevertotinas ir kad reikia įtvirtinti „Lietuvių genčių kultūrą“; kuri savo pradžia laiko Brūkšniuotosios keramikos kultūros šiauriniame areale įsikūrusius pilkapių kultūros žmones, o šiems būdingas kūnų deginimo paprotys (prof. dr. A. Kuncevičius, R. Šmigelskas). Prie kultūros sampratos gilinimo prisidėjo doc. dr. G. Zabelos pranešimas apie šios sampratos genezę. Naujai pažvelgta į kariaunos atsiradimo laiką mūsų erdvėje – tai galėjo įvykti apie V a. antrąją pusę, o gal ir dar anksčiau (doc. dr. M. Vitkūnas). Aisčių – vakarų baltų – I–V amžių istorijos klausimai nagrinėti pranešime „Didžioji aisčių migracija“ (prof. dr. E. Jovaiša). Pirmą kartą pademonstruotas vakarų baltų ir germanų sienų modelis atskirais šios epochos periodais. Tyrinėjimai leidžia teigti, jog Vielbarko kultūros priskyrimas gotams neturi pakankamo archeologinio, istorinio ir kalbinio pagrindimo. Gotų istorija, kaip tai nurodo istoriniai šaltiniai, prasideda apie 235 metus ir kitoje erdvėje – „Skitijoje, prie Meotidės“ (Jordanas). Jordanas nekalbėjo apie šiaurinį gotų kelią, jis tik nurodė germanams būdingą jų šiaurinės

kilmės legendą, kuri niekaip negali paliudyti gotų kilmės Vyslos žiotyse. Kalbinių ir archeologinių duomenų pagrindu daroma prielaida, kad Vielbarko kultūros žmonės galėjo būti aisčiai, kuriuos kaip tik ir mini Tacitas savo 98 metų veikale „Germanija“.

Šios konferencijos pamokos dalyviams buvo akivaizdžios – baltų etninei istorijai šiuo metu ypač reikalingas dėmesys. Mūsų tapatumo seniausios šaknys turi būti nagrinėjamos kompleksiskai – pasitelkiant įvairiausių mokslų duomenis. Tad bendras įvairių mokslų atstovų darbas yra giliai prasmingas ir perspektyvus.

Lituanisticos redaktorių vardu
prof. dr. Eugenijus JOVAIŠA